

Lichidați-l pe Mareșal!

Cuprins

Autor

Florian Bichir

editura

Miidecărți

Bragadiru - 2019

Cuprins

Cum ratează istoricii un atentat!.....	10
Prima dovadă arhivistică în privința atentatului!	26
Prizonieratul din URSS și Atentatul	72
Ancheta și interogatoriul	150
A știut Mareșalul de Atentat?	177
În loc de concluzii: Dacă nu asasinat, măcar arestat!.....	186

Cum ratează istoricii un atentat!

Primul cercetător care abordează pentru prima oară în istoriografie subiectul acestui atentat este Cristian Troncotă, care publică în revista *Dosarele Istoriei* câteva rânduri dedicate acestui episod¹. Reputatul istoric al Serviciilor Secrete va reveni ceva mai pe larg în volumul *Glorie și tragedii – momente din istoria serviciilor de informații și contrainformații române pe Frontul de Est (1941–1944)*².

Pentru a fi riguroși, dar și fiindcă istoricul Cristian Troncotă a găsit cel puțin primele indicii ale acestui fapt absolut incredibil, dar eludat timp de decenii, merită să-l cităm cu cele două pagini pe care le dedică momentului acesta crucial al istoriei noastre.

„Un atentat politic, mai puțin cunoscut și analizat de istoriografie, fusese planificat și urma să se producă la sfârșitul lunii iunie 1944. Ținta acestuia era mareșalul Ion Antonescu, adică persoana care, la acea dată, îndeplinea funcția de conducător al statului român.

¹ Cristian Troncotă, *Atentate dejucate*, în *Dosarele istoriei*, nr. 5/2000, p. 51-53 (n.a.)

² Cristian Troncotă – *Glorie și tragedii – momente din istoria serviciilor de informații și contrainformații române pe Frontul de Est (1941–1944)*, Editura Nemira, 2003, pag. 122-125 (n.a.)

În noaptea de 28 spre 29 iunie 1944, a fost lansată o echipă formată din șapte legionari (3 ofițeri, 2 subofițeri și 2 radio-telegrafiști) în apropiere de stațiunea Olănești-Vâlcea, într-o zonă muntoasă, prielnică unei astfel de operații. După lansare, membrii grupului au reușit să-și ascundă toate materialele cu care fuseseră dotați, și anume: armament, explozibili, mai multe rânduri de acte false și bani (aproximativ 3 000 000 de lei).

Unul dintre membrii echipei, îmbrăcat în uniformă de căpitan al armatei române, s-a deplasat la Olănești pentru a lua legătura cu un curier legionar – soția unui preot din Râmnicu Vâlcea. Intrând într-un restaurant și așteptând să-și contacteze legătura, ofițerul român a consumat o cantitate mai mare de băutură, ajungând într-o stare avansată de ebrietate. Ca urmare, a fost reținut și dus la postul de jandarmi. La acea dată, măsurile de ordine, precum și vigilența autorităților românești din zonă fuseseră sporite, întrucât în stațiunea Olănești se afla pentru tratament mareșalul Ion Antonescu.

Starea de spirit s-a precipitat, iar organele de ordine au intrat în alertă atunci când unuia dintre ofițerii de jandarmi, „intrat din întâmplare“ în camera în care se afla reținut „căpitanul turmentat“, i s-a părut că-l cunoștea, fiind convins că mai avusese de-a face cu el în timpul rebeliunii. Suspiciunile s-au clarificat în urma studiului atent al fizionomiei, al comportamentului și al vocii arestatului, ofițerul de jandarmi dându-și seama că avea în față pe nimeni altul decât pe Tudor Djonat, comandant legionar, despre care și-a amintit că fusese trimis pe front cu gradul de sublocotenent, iar în registrele militare figura ca dispărut în luptele de la Don. Cel care a reușit identificarea a dovedit perspicacitate,

Întrucât Djonat „trecuse printr-o transformare fizică“, modificându-i-se, printr-o operație estetică, aspectul obrajilor și al bărbiei „spre a-l face de nerecunoscut“.

S-a procedat imediat la o cercetare informativă mai amplă. La postul de jandarmi s-a deplasat locotenent-colonelul Almășanu – șeful Biroului de Control Militar –, însoțit de o echipă de ofițeri, care a ajuns la Olănești, cu două automobile, în jurul orei două dimineața.

Tudor Djonat s-a arătat cooperant în perioada anchetei, iar informațiile furnizate de el au dus la identificarea și apoi la arestarea celorlalți șase membri ai grupei de legionari. Au fost anunțate imediat autoritățile de la București. Încă de la șase dimineața și-au făcut apariția în Olănești generalul Constantin (Pichi) Vasiliu, șeful Jandarmeriei, generalul Nicolae Diaconescu, directorul general al Poliției, și Eugen Cristescu, șeful S.S.I., însoțit de echipe de agenți și jandarmi.

Cercetările informative și investigațiile făcute în acest caz au confirmat informațiile aflate deja în bazele de date ale S.S.I. și ale Siguranței. Astfel, Tudor Djonat era cunoscut ca unul dintre comandanții legionari, „al șaselea membru în faimoasa echipă a spărgătorilor de fronturi de sub conducerea legionarului terorist Ovidiu Găină, șef al poliției secrete legionare, fost chestor la Prefectura Poliției Capitalei în regimul legionar, ajutor al lui Ilie Stângă, implicat în asasinatele de la Jilava, din noiembrie 1940, asasinarea evreilor, inițiator a numeroase jafuri și unul dintre conducătorii rebeliunii din ianuarie 1941“, trimis pe front ca sublocotenent și „dispărut în luptele de la Don“.

Ceilalți doi ofițeri ai echipei erau și ei cunoscuți cu „zestre la dosar“: I. Al. Miron, îmbrăcat în uniformă de

locotenent, fost conducător al legionarilor teroriști, și Cristu Costache Gheracostea, care purta uniformă de sublocotenent, și el fost comandant legionar, „un fanatic“ care îndeplinise „rolul de organizator al grupelor teroriste macedonene“.

Cu toții s-au dovedit cooperanți pe parcursul anchetei, recunoscând scopul pentru care fuseseră parașutați: acela de a-și face legături și de a lua apoi contact cu Moscova, prin aparatele de radio-recepție, urmând să indice un loc de aterizare pentru șeful organizației care-i instruiseră în URSS și care urma, la rândul lui, să fie parașutat lângă Olănești la finele lunii iulie, data „când trebuia să se declanșeze acțiunea din interior“.

În momentul arestării lui I. Al. Miron și a unuia dintre subofițerii legionari ai echipei s-a produs un accident neprevăzut: „Când Miron s-a aplecat să bea apă [dintr-un izvor – n.ns.], a fost împușcat mortal de subofițer“.

Pe baza rezultatelor cercetării, dar și a asasinării lui Miron de către un comandant de-al său, Eugen Cristescu și generalul Pichi Vasiliu au formulat ipoteza că echipa celor șapte legionari fusese lansată în scopul asasinării mareșalului Ion Antonescu. Suprimarea lui Miron – probabil, conducătorul grupului – s-ar fi produs tocmai pentru ca în anchetă, acesta să nu divulge și alte detalii privind adevăratul mobil al acțiunii. Ulterior, directorul S.S.I. „i-a luat pe Djonat și Gheracostea și i-a dus la Conducătorul Statului“. Documentele S.S.I., aflate în unitatea arhivistică pe care am consultat-o, nu ne mai dezvăluie și ce a discutat mareșalul Ion Antonescu ori ce era interesat să afle de la cei doi atentatori legionari pregătiți în URSS. Se menționează doar că agenții de

siguranță, echipele de jandarmi și ofițerii Biroului de Control Militar, deplasați la Olănești, „au primit ordine să înceteze activitatea“, întrucât „colaborarea a fost terminată“. Probabil că mareșalul Ion Antonescu a intenționat să nu dea amploare acestui caz, pentru el fiind suficiente informațiile care demonstau că o serie de legionari cochetau cu Serviciile Secrete sovietice, aspect pe care-l sesizase și în timpul rebeliunii (și care fusese evidențiat și în lucrarea *Pe marginea prăpastiei. 21-23 ianuarie 1944*, publicată de Președinția Consiliului de Miniștri)¹.

Cam atât a reușit să afle istoricul Cristian Troncotă despre atentat, deși ani de zile a fost un cercetător asiduu al arhivelor Serviciilor Secrete românești. De altfel, la distanță de 11 ani, într-un nou volum, *România și frontul secret*, Cristian Troncotă relua aceleași rânduri fără nicio altă noutate istorică².

În ciuda faptului că arhivele române au fost „periate“ în repetate rânduri de către sovietici după 1944, așa cum mărturisea și Cristian Troncotă, dar și alți cercetători în domeniu, norocul ne-a surâs. După ani de cercetări în arhive suntem în stare să dezvăluim exact cum s-a desfășurat atentatul. Până atunci, ca o scurtă observație asupra celor consemnate de Cristian Troncotă, trebuie să semnalăm două confuzii. Troncotă crede că evenimentul s-ar fi petrecut în luna iunie 1944. Este o confuzie, el a avut loc în iulie 1944 după cum se va vedea mai departe. De asemenea, în articol (și cele două volume) se

¹ Cristian Troncotă – *Glorie și tragedii – momente din istoria serviciilor de informații și contrainformații române pe Frontul de Est (1941–1944)*, Editura Nemira, 2003, pag. 122-125 (n.a.)

² Cristian Troncotă – *România și Frontul Secret*, Editura Elion, 2014, pag. 325-328 (n.a.)

vorbește de o echipă de șapte legionari parașutați (trei ofițeri, doi subofițeri și doi radio-telegrafiști). Un alt cercetător, Sorin Oane, susținea după declarațiile martorilor oculari, în special vâlceni, numărul de patru legionari!

În realitate, după cum reiese din documentele descoperite, au fost cinci: sublt. Miron Nicolae, sublt. Djonat Tudor, sublt. Gheracostea Constantin, serg. maj. Vlăsceanu Pandelescu și fruntaș Buță Dumitru.

Un istoric valoros care s-a ocupat de acest atentat, prof. dr. Sorin Oane a publicat în presa vâlceană mai multe articole pe această temă pe baza unor martori oculari. Însă cel mai valoros și complet studiu este cel intitulat „Atentatul dejucat de la Olănești contra mareșalului Antonescu. O variantă de lucru”¹.

Iată varianta prof. dr. Sorin Oane:

„În perioada celui de-al Doilea Război Mondial era bine cunoscut faptul că paza lui Antonescu era aproape simbolică, doar câțiva ofițeri și jandarmi care îl însoțeau în toate deplasările sale. Niciodată nu s-a pus problema întăririi acestei paze, niciodată în mintea șefului gărzii acesteia nu a existat ideea de a face față vreunui pericol de atac. Și totuși, o tentativă de atentat la viața mareșalului a existat.

La începutul lunii august 1944 mareșalul Antonescu urma să vină la Olănești-Vâlcea pentru tratament. În noaptea de 27-28 iulie 1944 o echipă formată din patru legionari a fost parașutată de sovietici lângă Olănești, cu scopul asasinării conducătorului român. Acest fapt

¹ Sorin Oane - „Atentatul dejucat de la Olănești contra mareșalului Antonescu. O variantă de lucru”, Revista *Buridava*, Muzeul Județean „Aurelian Sacerdoțeanu”, Vâlcea, nr. 7, 2009, pag. 226-232 (n.a.)

denotă două lucruri: primul este acela că sovieticii, în condițiile în care se pregăteau de ofensiva pe aliniamentul Iași-Chișinău, se temeau de Antonescu, care, după căderea lui Mussolini, ajunsese al doilea om al Axei și, în al doilea rând, acest lucru este o mărturie indirectă a faptului că sovieticii considerau că principala forță ce se putea opune eficient mareșalului, din interior, în acel moment, erau legionarii.

În noaptea de 27 spre 28 iulie 1944, sovieticii (de fapt N.K.V.D.ul) au parașutat lângă Olănești patru legionari. Aceștia erau: I. Al. Miron, liderul grupului de comando, îmbrăcat în uniformă de locotenent al armatei române, Cristu Costache Gheracostea, care purta uniformă de sublocotenent, Tudor Djonat, îmbrăcat în uniformă de căpitan, și Andrei Vlăsceanu, și el echipat ca sublocotenent. După lansare, membrii grupului au reușit să-și ascundă toate materialele cu care fuseseră dotați, și anume: arme, explozivi, mai multe rânduri de acte false și bani (aproximativ 3 000 000 de lei).

Cristu Gheracostea, macedonean din Botoșani, s-a predat, de bună voie, în 28 iulie 1944, la Postul de Jandarmi Comanca, la câțiva kilometri de Olănești. Gheracostea fusese comandant legionar, organizator al trupelor alcătuite din macedoneni, adică un personaj important al Mișcării legionare. Jandarmii au anunțat imediat evenimentul la București. Gheracostea s-a dovedit cooperant în timpul anchetei, recunoscând scopul pentru care fuseseră parașutați: de a-și face legături și de a lua apoi contact cu Moscova, prin aparatele de radio-recepție, urmând să se indice un loc de aterizare pentru șeful organizației care-i instruiseră în URSS și care urma la rândul lui să fie parașutat lângă Olănești la finele lunii

iulie, data când trebuia să se declanșeze acțiunea. Deci, mai curând era vorba despre pregătirea terenului pentru un posibil atentat contra mareșalului Antonescu. Gheracostea a declarat că era purtătorul unui mesaj foarte important din partea ofițerilor români prizonieri, pentru care a solicitat să fie condus în fața șefului Marelui Stat Major. El nu a fost capturat de către jandarmi, ci s-a predat de bunăvoie, considerându-se purtătorul unor mesaje politice importante.

În 28 iulie 1944, la Serghie Iandola, șeful Siguranței din județul Vâlcea, a sosit agentul de poliție Ion Erițoiu cu o notă telefonică de la Ștefan Theodorescu, care făcea parte din serviciul secret de pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri. În această notă i se aducea la cunoștință lui Iandola că la 1 august 1944 mareșalul urma să vină la Olănești pentru tratament. Stațiunea se afla sub jurisdicția Legiunii de Jandarmi Vâlcea, condusă de maiorul Alexandru Orășanu, iar suspjecții din teritoriul rural erau în evidența acestei Legiuni. Șeful Siguranței Statului din județul Vâlcea avusese inițial jurisdicție doar peste teritoriul urban al județului, respectiv orașele Drăgășani, Govora Băi, Ocnele Mari și Călimănești. Totuși, în urma deciziei Ministerului de Interne cu nr. 62638 din 22 februarie 1944, autoritatea șefului Siguranței din județ căpătase și competența de a instrumenta, în materie de siguranță, întreg teritoriul județului. Lui Iandola i se cerea și sprijinul în colaborarea cu comisarul Anton Milcom într-o problemă care trebuia rezolvată urgent, cea a lui Gheracostea. Bucureștiul îl trimitea pe acest comisar ca să vadă ce era cu acest lider legionar ce se predase jandarmilor de la Olănești. Autoritățile se temeau de o capcană. Oricum, identitatea lui Gheracostea

nu fusese verificată de nimeni. Într-adevăr, în aceeași seară, pe la orele 22.30, comisarul Milcom, specialist în problemele legionare, s-a prezentat la Iandola și i-a cerut să i se pună la dispoziție fișierul de cazier. Milcom nu știa prea clar ce căuta. El s-a oprit la dosarul unui anume Nicolae Bârsan. Ulterior, se va dovedi că a fost o alegere neinspirată. Nu Bârsan era cel ce se predase jandarmilor din Olănești. Milcom a plecat imediat spre stațiune.

În data de 29 iulie 1944, încă de la șase dimineața, în Olănești și-au făcut apariția generalul Pichi Vasiliu, comandantul Inspectoratului General al Jandarmeriei, generalul Nicolae Diaconescu, subsecretar de Stat la Ministerul de Interne și director general al Poliției, ca și Eugen Cristescu, directorul Serviciului Secret de Informații, precum și o mulțime de ofițeri de jandarmi, de diferite grade, cu circa 100 jandarmi. Ei urmau să plece în căutarea celorlalți parașutiști legionari. Iandola a fost chemat și el la Olănești.

Unul dintre legionarii parașutați, Tudor Djonat, s-a deplasat și el la Băile-Olănești pentru a lua legătura cu un curier legionar, soția unui preot din Râmnicu Vâlcea. Până a-și întâlni legătura, Djonat a intrat într-un restaurant din stațiune, unde a consumat o cantitate mai mare de băutură. În stare de ebrietate, Djonat a plecat apoi spre locul întâlnirii. Din nefericire pentru el, a fost însă recunoscut de comisarul Milcom, aflat pe terasa unui restaurant din centrul stațiunii.

Milcom stătea la masă cu Serghie Iandola, șeful Siguranței vâlcene, și cu Ștefan Theodorescu, polițistul care urma să răspundă de securitatea mareșalului Antonescu la Băile-Olănești. La celelalte mese se aflau Pichi Vasiliu, Eugen Cristescu, cât și avocatul Radu

Respect pentru oameni și cărți

Livezeanu. Milcom vorbea tocmai despre... Tudor Djonat, având informații despre el de la Gheracostea, legionarul care se predase. Iandola îi povestea că îl cunoștea pe fratele acestuia, pe Ion Djonat, refugiat basarabean din Soroca, stabilit la Râmnicu Vâlcea și a cărui soție era evreică. N-au trecut 30 de minute de când se așezaseră la masă, când Milcom a observat că din direcția vilei mareșaului, vila Scarlat, cobora un ofițer în uniformă de căpitan, mergând puțin legănat. Avea vestonul descheiat la gât, iar chipiul era ținut în mână. Comisarul s-a ridicat în picioare ca fulgerat, l-a fixat cu privirea și a spus perplex: „D-le șef, acesta este Djonat!“ El s-a repezit la Djonat, l-a apucat pe la spate de ambele mâini, iar în același timp șeful de poliție Ștefan Theodorescu i-a ieși în față, Djonat fiind astfel complet imobilizat. Djonat a fost recunoscut de comisarul Milcom cu destulă greutate totuși, datorită unei operații estetice care i-a modificat fizionomia obrazilor și a bărbiei. Milcom îl știa însă foarte bine din perioada rebeliunii legionare din 1941, Djonat fiind și unul dintre participanții la asasinatle de la Jilava, din seara zilei de 27 noiembrie. Comisarul îl filase și după aceea. Dar, în urma reprimării rebeliunii legionare, Djonat fusese trimis pe frontul rusesc. De fapt, Antonescu îi trimisese în prima linie a frontului pe toți legionarii prinși după rebeliune, pentru a-i extermina. Pichi Vasiliu i-a pus o întrebare, dar Djonat a răspuns obraznic: „Domnule general, cu dumneavoastră nu stau de vorbă! Vin într-o misune specială și nu iau contact decât cu dl. general Ștefle!“ Acesta era șeful Marelui Stat Major al Armatei. La acest răspuns a intervenit colonelul de jandarmi Ionescu, care l-a înjurat pe Djonat. Acesta a replicat